מסורת הש"ס

א) [עמ"ש תוס' נדר כט: ד"ה א"ש], ב) [כריתות מד: נדה יב:], ג) [לעיל סח.] פסחים יא., ד) פסחים נו., ה) שם נו., ו) [לעיל ע:], ז) פסחים נו. [תוספתא שם פ"ג הכ"ו], ח) נ"א מכבלה. נ"ק, ט) [באלוף יעב"ץ], י) [ער תוס' לקמן כב. ד"ה כריתות], כ) ממקום שאי אתה יכול להביא עומר אתה קוצר וכו'. נ"ק, ל) [דף סח.], מ) [נ"ל נסן], נ) דקל אחד מתאוה כו' ואמר להם לדקלים שבירחו והביאו פי' לדקלים קוצי דקלים שבירחו. נ"ק, ס) אמר רב יהודה אומרים שמע ישראל כו' ולא היו כו' שלא יהא נראה כאומר לשם שישמע את ישראל ופשטיה כו' וכן הוא בפסחים דף נו ועיין בתוס' ד"ה לא. נ"ק, ע) ובתוספתא שלפנינו נפסחי' ל"ג וגודשין בדברי ר"מ כלל. רש"ק, פ) נש"ל: תנא.

◆

עין משפט נר מצוה

סט א מיי' פ"ז מהל' תמידין ומוספין הלכה יג:
ע ב ג ד מיי' שם הלכה טו:
עא ה מיי' שם הלכה טו:
עב ו מיי' שם הלכה ח:
עג ז מיי' שם הלכה ט:
עד ח מיי' שם הלכה ו:
עה ט מיי' שם הלכה ז:
עו י מיי' שם הלכה ו:

◆

לרבי יאשיה דדריה לא תיתב [א]אכרעיך עד דמפרשת ליה להא (א) **מתני'** מנין לעומר שמתיר בהשרשה מנלן דכתיב [ב]אביב לאו מכלל דאיכא דלאו אביב (א) דלאו אביב ולעולם דעייל שליש אלא אמר שמואל [ג]מהחל חרמש לאו מכלל דאיכא דלאו בר חרמש (ב) דלאו בר חרמש ולעולם שחת אמר רבי יצחק קמה לאו מכלל דלאו בר קמה (ג) דלאו בר קמה ולעולם אגם אלא אמר רבא [ד]אשר תזרע משעת זריעה אמר ליה רב פפא לרבא אי הכי אע"ג דלא השריש נמי אמר ליה [ה]סודני בשדה כתיב: **מתני'** [ב] [א]קוצרין בית השלחין שבעמקים אבל לא גודשין [ד]אנשי יריחו קוצרין ברצון חכמים וגודשין שלא ברצון חכמים ולא מיחו בידם [ה]קוצר [ב]לשחת [ג] מאכיל לבהמה א"ר יהודה [ג]אימתי בזמן [ד] שמתחיל עד שלא הביא שליש ר"ש אומר [ה] יקצור ויאכיל אף [ו] משהביא שליש [ד]וקוצרין מפני נטיעות [ו] מפני בית האבל מפני ביטול בית המדרש (ד) [ה]לא [ח] יעשה אותן כריכות אבל מניחן צבתים [ו]מצות העומר לבא מן הקמה לא מצא יביא מן העמרים [ז]מצותו לבא מן הלח לא מצא יביא [ט] יבש [ח]מצותו לקצור בלילה [י] [ט]נקצר ביום כשר [י]ודוחה את השבת: **גמ'** תניא ר' בנימין אומר כתוב אחד אומר [ד]וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר וכתיב ראשית קצירכם אל הכהן הא כיצד ממקום שאתה מביא אי אתה קוצר ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר אימא ממין שאתה מביא אי אתה קוצר ממין שאי אתה מביא אתה קוצר ההוא לא מצית [ו]אמרת מדרבי [יא] יוחנן: אנשי יריחו קוצרין ברצון חכמים וגודשין שלא ברצון חכמים [וכו']: [יב] מאן שמעת ליה דאמר מיחו ולא מיחו רבי יהודה וסבר ר' יהודה קצירה דאנשי יריחו ברצון חכמים הואי והא תניא [ז]ששה דברים עשו אנשי יריחו שלשה ברצון חכמים ושלשה שלא ברצון חכמים ואלו שברצון חכמים [יג] מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין לפני העומר ברצון חכמים ואלו שלא ברצון חכמים גודשין לפני העומר ומתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה ופורצין פרצות בגנותיהן ובפרדסותיהן להאכיל נשר לעניים בשני בצורת בשבתות ובימים טובים דברי ר"מ אמר לו רבי יהודה אם ברצון חכמים [יד] הן עושין יהו כל אדם עושין כן אלא אלו ואלו [טו] שלא ברצון חכמים ועל שלשה מיחו בידם ועל שלשה לא מיחו בידם ואלו שלא מיחו בידם מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין וגודשין לפני העומר ואלו שמיחו בידם מתירין

לרבי יאשיה דדריה. שהיה בדורו וכן גילו לאפוקי רבי יאשיה הגדול שהיה תנא: **שמתיר בהשרשה.** שאם השריש קודם לעומר עומר מתיר ואע"ג דלא גדל כלום: **מנלן.** בתמיה: **דכתיב אביב.** קלוי באש (ויקרא ב). מדקאמר מן האביב הבא העומר: **מכלל דאיכא דלאו אביב.** וקשרי ליה עומר דהא לא ממעטיה קרא אלא מהבאת העומר לחודיה: וקפריך **דלמא דלאו אביב.** שרי ולעולם שהביא שליש אבל תבואה שלא הביאה שליש לא שרי לה עומר. (ה) אביב מבושל כל צרכו: **מכלל דאיכא דלאו בר חרמש.** והיינו שלא הביא שליש דלאי הביא שליש בר חרמש הוא ושרי ליה עומר דהא לא מעטיה אלא (ו) מחרמש [כג]: וקפריך **דלמא דלאו בר חרמש.** שרי ולעולם דהוא כבר שחת ולאוי למאכל בהמה אבל השרשה לא שרי: **קמה.** מהחל חרמש בקמה: **מכלל דאיכא דלאו** [כד] **קמה.** שאין לו קמה והיינו השרשה: **אגם.** שגדלה מעט לכוף ראשו נגד העיקר כמו (ישעיה נח) הלכוף כאגמון ראשו: **אשר תזרע.** [כה] וחג הקציר ביכורי מעשיך אשר תזרע (שמות כג) משעת זריעה שרי ובשתי הלחם כתיב [כו] ואוריתא דעומר קאי דשתי הלחם לא שרו למקדש אלא תבואה דשרי עומר להדיוט שרו שתי הלחם למקדש: **סודני.** תלמידי חכמים על שם סוד ה' ליראיו (תהלים כה). ל"א רב פפא רמי שכרא הוה כדאמרינן בפסחים (דף קיג.) [כז] אי לאו דרמאי שכרא לא איעתרי וסודני מיקרי כדאמרי' התם תמרי באוכלוף אבי סודנא רהוט ואמאי קרו ליה סודנא סוד נאה שמעשרת וגמילות חסדים: **בשדה כתיב.** עד שיהא נקלט ונשרש בשדה: **מתני' קוצרין בית השלחין שבעמקים.** מפני שמפסידים מהר ועוד דרעות הן ואין (ז) איסור באין בקצירה: **מותר לקצור שחת.** קודם לעומר להאכיל לבהמתו: **אימתי בזמן שהתחיל.** לקוצרה לצורך בהמה עד שלא הביאה שליש קוצר אף (ח) משהביאה שליש: **אף יקצור.** יתחיל לקצור ויאכיל לבהמתו משהביאה שליש [כח]: **קוצרין מפני הנטיעות.** שלא יפסדו לפי שאותה תבואה אינה ראויה לעומר כדאמרינן פ' כל הקרבנות (לקמן פה.) אין מביאין לא מבית השלחין ולא משדה האילן ואמרינן במתניתין ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר. ל"א מפני הנטיעות משום כלאים ולהכי נקט נטיעות משום אורחא דמילתא פעמים שאדם זורע תבואה ואין שם נטיעות ואחר זמן עולות שם נטיעות מאליהן וצריך לקצור את הזרעים משום כלאים: **ומפני בית האבל.** שאין להם מקום פנוי לישב ברחבה לברך ברכת רחבה כדאמר בפ"ק דכתובות (דף ח:) אתיו המיוגעים וכו': **ומפני בית המדרש.** שאין מקום לישב לתלמידים דהני קציר מלוה ניהו: **כריכות.** אלומים [כט] קשורים: **צבתים.** בלא קישור שקורין ייבל"ש: **מן הקמה.** שתהא קצירה לשמה כדכתיב (דברים טז) מהחל חרמש בקמה: **לא מצא.** שכבר נקצר הכל: **מן הלח.** דכתיב כרמל (ויקרא ב) רך ומל [סו:]: **לקצור בלילה.** כדאמר בריש פירקין [סה.]: **גמ' וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר** (וגו'). דמשמע שיכול לקצור קודם הבאת העומר וכתיב ראשית קצירכם דמשמע שתהא ראשית לכל הקצירות: **ממקום שאתה.** [ל] **מביא אי אתה קוצר.** קודם לעומר: **ואימא ממין** [לא] **שאי [אתה מביא] אתה קוצר.** חטין וכוסמין ושבולת שועל ושיפון שמותר לקצור קודם לעומר שהרי אין העומר בא מהם: **מדרבי יוחנן.** דאמר לעיל [ע:] אתיא ראשית מחלה: **מאן שמעת ליה דנקט לישנא דמיחו ולא מיחו.** כדקתני במתניתין ולא מיחו בידם חכמים: **רבי יהודה היא.** כדמפרש לקמן: **מרכיבין דקלים כל היום.** של ארבעה עשר בניסן דסברי לאו מלאכה חשובה היא: **וכורכין את שמע.** מפרש בפסחים במקום שנהגו [נו.] שהיו אומרים שמע ישראל ולא היו מפסיקין ליתן ריוח בין תיבה לתיבה: **לפני העומר כו'.** ואע"ג דאמר רבי מאיר לעיל (דף סז:) מוצאין שוקי ירושלים מלאין קמח וקלי שלא ברצון חכמים דגזר דלמא אתי למיכל מיניה התם הוא דעסיק ביה טובא בקצירה וטחינה וקלי והרקדה ועוד שלא במקום פסידא הוה אבל אנשי יריחו דפסידא איכא וקצירה לחודה שרינן להו מודה רבי מאיר דברצון חכמים הוא תדע מדלא שרי גדישה:

קוצרין בית השלחין. פירשתי לעיל (ז): **מרכיבין** דקלים כל היום. בפרק מקום שנהגו (פסחים דף נו.) מפרש דמנחי כופרא דיכרא בגו נקובתא ותימה דהתם לעיל (דף נג.) אמרינן גבי רבי אלעי קן כפנייתא בשביעית בדניסחני קן ופירש בקונטרס שם דקלים זכרים שאין נושאין פירות לכך נראה איפכא דניסחני הם הנקבות אבל הזכרים עושים פירות ובערוך פי' בערך ניסחן (ח) דניסחני הם התמרים קטנים שבקטנותן הם מתוקין וכשגדילין נעשין מרים כעין שקדים מרים דסוף פ"ק דחולין (דף כה:) ולכך מותר לקוצצן פן יופסדו ומרכיבין דקלים פי' בערוך שהם דקלים נקבות שמתאוים לזכר ומשיר פירותיו עד שמביאין זכר וכורכין בו ומשתמרין פירותיו ושמא דוקא דקלים דעומים ליאכל יותר דאמר במדרש מה תמר זו יש לה תאוה אף ישראל יש להם תאוה לעשות רצון אביהם שבשמים ואמר בדקל יריחו מעשה באחד שראה (ט) דקל אחד אמר להם לדקלים שביריחו מתאוה והביא ייחור מדקל אחד מיריחו והרכיב בו וטען פירות כבתחילה: **וכורכין** את שמע. בפרק מקום שנהגו (פסחים נו.) מפרש היכי עבדי (ס) אמר רב יהודה [כה] אמר שמואל ולא היו מפסיקים ונראה לפרש דלא היו מפסיקין בין ישראל לשם שלא יהא נראה כאומר לישראל שישמע את השם ופשטיה דקרא היינו שמע ישראל כי ה' אלהינו ה' אחד ובירושלמי אמרינן שלא היו מפסיקין [כו] בין תיבה לתיבה ויש מי שאומר שלא היו מפסיקין בין אחד לברוך: [כז] **וקוצרין** לפני העומר. יש ספרים שכתוב בהן כדברי רבי מאיר קוצרין (ע) וגודשין וכן בתוספתא ובשלא ברצון חכמים תנתא (פ) ונותנין

◆

רבינו גרשום

דדריה. בן גילו מבלל דאיש זקן ממנו: דכתיב אביב קלוי תקריב. לאו מכלל דאיכא דלאו אביב ואינו ראוי להקריב ומאי ניהו נשריש וקא שרי ליה עומר: דלאו בר חרמש הוא. היינו דנשריש: ולעולם שחת. דאינו ראוי לחרמש לאדם: דלאו קמה. והיינו נשרש: אגם. היינו לאחר שהשריש ונתגדל כמעט ירק כדי לכוף ראשו והיינו קודם דליהוי שחת: אלא אמר רבא מהכא חג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע משעת זריעה מתיר: סודני. ת"ח כלומר סוד ה' ליראיו: בשדה כתוב. מאחר שנאחז בשדה דהיינו השרשה: כתוב אחד אר' וקצרתם את קצירה. דמשמע דמותר לקצור קודם העומר: וכתיב ראשית קצירכם. דמשמע דאסור לקצור קודם העומר: ממקום שאי אתה מביא. ומאי ניניהו בית השלחין לפי שתבואתה יבשה ואנן בעינן כרמל: אתה קוצר. קודם לעומר: הריא לא מצית אמרת מדר' יונתן. דאמר אתיא ראשית ראשית מחלה כי היכי דלענין חלה כולהו חמשת המינין חייבין הכא נמי כולהו אסורין לקצור: מרכיבין דקלין כל היום. של י"ד בניסן דאסור במלאכה דהא לא הויא מלאכה חשובה: וכורכין את שמע. דאמרי אשר אנכי מצוך היום על לבבך וסברי רבנן אפי' הכי מותר דלא משמע היום על לבבך ולא מחר: וקוצרין לפני העומר. דלא חיישינן דלמא אתי למיכל: גמזיות. גידולין הבאין לאחר מיכן כדאמרי' במסכת פסחים אבותינו לא הקדישו חרוב ושקמה אלא לצורך קורות: נשר. פירות הנושרים: ושלא ברצון חכמים. דחיישינן דלמא יתלשו מחובר:

◆

שיטה מקובצת

א] להא מילתא: ב] קוצרין כו' ולא גזרינן דילמא אתי למיכל מינה משום פסידא דאולי לאיבוד אם משהין אותה מלקצור והא קמן דאין גודשין דבהא ליכא פסידא לאשהויי ומשום הכי גזרינן דלמא אתי למיכל מיניה: ג] ומאכיל לבהמתו דוקא לבהמה אבל לא לאדם דקצירת שחת לאדם קצירה חשובה היא: ד] בזמן שהתחיל: ה] אומר אף יקצור: ו] משהביא שליש. ואף לאדם כדמוכח בגמרא: קוצרין מפני הנטיעות פי' שלא יופסדו לפי שאותה תבואה כו' [וקשה] דמדרבנן ליגזור דילמא אתי למיכל מיניה [וא"ל] דשרי משום פסידא [דנטיעות] הי"מ פסידא דגופיה אבל הכא משום פסידא דאילן מנלן דשרי ונראה דבגמרא מפרש טעמא משום קצירת מצוה. [illegible]

◆

תורה אור השלם

1. ואם תקריב מנחת בכורים ליי אביב קלוי באש גרש כרמל תקריב את מנחת בכוריך: ויקרא ב יד
2. שבעה שבעת תספר לך מהחל חרמש בקמה תחל לספר שבעה שבעות: דברים טז ט
3. וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה וחג האסף בצאת השנה באספך את מעשיך מן השדה: שמות כג טז
4. דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם וקצרתם את קצירה והבאתם את עמר ראשית קצירכם אל הכהן: ויקרא כג י

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' מכלל דלאו אביב ודילמא דלאו: (ב) שם מכלל דאיכא דלאו בר חרמש ודלמא דלאו: (ג) שם מכלל דאיכא דלאו בר קמה ודילמא דלאו: (ד) שם במשנה ולא יעשה: [illegible]

◆

לעזי רש"י

ייבלי"ש. אלומות (לא קשורות), עמרים.

◆

מוסף רש"י

לרבי יאשיה דדריה. [illegible]

[illegible]

[illegible]